

Delegació Diocesana de Pastoral Familiar
Arquebisbat de Barcelona

L'EXEMPLE DE NELSON MANDELA

Dues preguntes

A l'evangeli de Marc (9, 40) es poden llegir les següents paraules:

Joan digué a Jesús:

--Mestre, n'hem vist un que es valia del teu nom per a treure dimonis i hem mirat d'impedir-ho, perquè no és dels qui vénen amb nosaltres.

Jesús respongué:

--No li ho impediu. Ningú que en nom meu faci miracles no podrà després malparlar de mi. Qui no està contra nosaltres, està amb nosaltres.

Els cristians, doncs, podem trobar exemples de conducta exemplar en persones que no es troben en el si de l'església catòlica. Quan la conducta d'aquestes persones resulta altament exemplar és important reflexionar-hi i veure en què ens poden transformar. Tal és el cas de l'antic president de Sud-Àfrica Nelson Mandela.

Nelson Mandela, la mort del qual va provocar una profunda commoció social, ha despertat comentaris unànims al seu favor. Uns, sincers. Uns altres, políticament correctes perquè, malgrat apreciar la seva persona, els seus autors estan lluny de compartir els seus valors de concòrdia i reconciliació, de lluita per la justícia, d'opció per la igualtat. La seva victòria sobre l'*apartheid* va culminar en la instauració d'un sistema democràtic multiracial. El seu triomf en les eleccions va estar al servei de la reconciliació nacional. La pel·lícula *Invictus* (2009), dirigida per Clint Eastwood i protagonitzada per Morgan Freeman, reflecteix el seu projecte polític a través de l'esport, en concret de l'equip de rugbi dels *Springboks*.

Dues preguntes clau amb les seves respostes corresponents. Primera, per què Mandela ha estat tan altament valorat? Perquè va liderar la transformació de Sud-àfrica, superant l'*apartheid* i treballant per la reconciliació. Segona, per què Mandela va ser capaç de portar aquesta tasca tan complexa amb èxit i acceptació general? Perquè la transformació de Sud-àfrica es va basar en la transformació de si mateix. Si l'advocat, polític, activista, agitador... no hagués estat 27 anys a la presó, possiblement no hauria ressorgit el gran Madiba. Per què?

La resposta

Troblem la resposta a aquesta pregunta en una carta de Mandela dirigida a Winnie, la seva segona esposa, presonera a Kroonstad, i datada l'1 de febrer de 1975. El text diu: *La cel·la és un lloc ideal per aprendre a conèixer-se a si mateix, per escrutar d'una manera realista i regular el funcionament de la teva pròpia ment i els teus propis sentiments.* Quan Mandela escriu aquesta carta, porta tretze anys a la presó. Les seves paraules arrenquen de la seva experiència. En comptes d'amargar-se i malparlar de la injustícia que sofreix, converteix el seu temps d'internament en oportunitat. Winnie comparteix els seus ideals, però s'allunya dels seus mètodes. Hores interminables per tornar-se boig o per conèixer-se a fons, sense autoenganyar-se. Els pensaments donen voltes en el cap i aconseguen els límits, a partir dels quals s'obre l'espai dels trastorns. Els sentiments, que flueixen com ones agitadaes en un mar de turbulències, transiten per tots els estats afectius donats a l'ésser humà. Té visites a comptagotes. A la seva dona només li donen permís per veure'l dues vegades l'any. La seva filla Zindzi no pot veure el seu pare des dels 4 als 16 anys. Dies i nits. Setmanes, mesos, anys. Es consolida la musculatura, però sobretot s'enrobusteix l'esquelet. Per sobreviure sense odis ni rancors, cal força interior. Tasca que s'aprèn a poc a poc. Està disposat a morir pel seu ideal, però necessita viure per realitzar-ho. A Robben Island les condicions són molt dures. Però en algunes ocasions pot veure el mar. La seva mirada es projecta a l'horitzó, on imagina un futur prenyat d'esperança.

La prioritat dels factors interns

Mandela es preocupa pel progrés com a individu. Els factors externs (posició social, influència i popularitat, riquesa i nivell educatiu) expliquen, però no basten. Permeten mesurar l'èxit, com reconeix el presoner, però considera que *els factors interns poden ser àdhuc més decisius a l'hora de calcular el nostre desenvolupament com a éssers humans. L'honestedat, la sinceritat, la senzillesa, la humilitat, la generositat pura, l'absència de vanitat, la disposició a servir als altres --qualitats que estan a l'abast de qualsevol ànima-- constitueixen la base de la vida espiritual d'un individu.* Com es treballen aquests valors tancat en una cel·la? La seva resposta és clara: *és inconcebible que ens desenvolupem en qüestions d'aquesta naturalesa si no fem una introspecció seriosa, si no ens coneixem a nosaltres mateixos, amb les nostres febleses i els nostres errors.* En la societat, es promouen motivacions centrades en els factors externs: fama, diners, prestigi, poder, estatus... Només qui arriba a nodrir-se del seu món interior sap on estan els autèntics valors. Ser conscient, submergir-se en la pròpia interioritat no és tasca fàcil, però proporciona sentit a la vida. Mandela viu la paradoxa: quan està sense llibertat exterior, descobreix com mai la força de la seva llibertat interior. En la carta a Winnie escriu: *la cel·la et dóna l'oportunitat d'observar diàriament la teva conducta global, de superar la teva part dolenta i desenvolupar el que puguis tenir de bo en el teu interior.* Per això, advoca per la meditació regular, almenys uns quinze minuts abans d'anar a dormir. Temps i espais per nodrir l'espiritualitat. Sense ella, tot perd relleu i profunditat. Amb ella, es guanya consistència interior. Acaba la seva reflexió: *no oblidis mai que un sant és un pecador que continua esforçant-se.*

Quan Mandela surt de la presó, després de 27 anys, podria haver-se lliurat a la revenja, a l'odi, a la submissió de la minoria blanca... La seva grandesa es mostra en el seu treball per la reconciliació. No perd la memòria, però opta per un futur d'esperança i d'igualtat. Un mal funcionari no ho pot entendre perquè sempre es recolza en la llei del moment i busca la seguretat pròpia per sobre del ben comú. La credibilitat de Madiba és enorme perquè queda avalada per la seva trajectòria personal. Tants anys de cel·la són un crèdit irrefutable.

No és ingenu, però parteix d'una convicció profunda, que manifesta en una altra ocasió: *sempre vaig saber que en el profund del cor humà hi ha misericòrdia i generositat. Ningú neix odiant una altra persona a causa del color de la seva pell, el seu origen o la seva religió. La gent ha d'aprendre a odiar, i si pot aprendre a odiar, també se'ls pot ensenyar a estimar, ja que l'amor brota més naturalment del cor humà que el seu oposat. Fins i tot als moments més horribles a la presó, quan se'ns portava fins als límits de la nostra resistència, podia veure una espurna d'humanitat en un dels guardians, potser per un segon, però em bastava per animar-me i continuar. La bondat humana és una flama que es pot amagar, però mai apagar (Long Walk to Freedom).*

Conclusió

La crisi que estem vivint requereix una transformació social sense pal·liatius. No podem renunciar al canvi i a la millora. Però, alhora, no podem oblidar que no hi ha alternativa vàlida que no passi per la transformació de si mateix. En algunes ocasions s'advoca per canviar els altres per evitar canviar-se a si mateix. És un parany. Els factors externs conreen l'ego i la personalitat. Els factors interns promouen la fidelitat a l'essència personal, que radica en l'amor. Des d'aquesta mirada interior, l'enfrontament canvia en reconciliació, la injúria en perdó, la tristesa en alegria. Així ho demana sant Francesc d'Assís en la seva oració: *fes-me, Senyor, instrument de la teva pau.* Mandela està en aquesta mateixa sintonia.

Qüestions

1. Quines raons creus que expliquen l'èxit de Mandela a l'hora de construir la convivència a Sud-Àfrica?
2. Tinc tendència a jutjar els altres i a buscar sempre explicacions externes als problemes que ens afecten?
3. Tinc cura de la meua vida interior com a clau per respondre adequadament als reptes propis?
4. Procuo que en les activitats de l'església que em concerneixen hi hagi una prioritat de la dimensió interior per tal d'afrontar amb èxit les diverses activitats pastorals? O bé ho fio tot a l'activisme?

Bibliografia

N. MANDELA: *El largo camino hacia la libertad.* (autobiografia). Aguilar. Madrid: 2010.

Filmografia: *Invictus* (2008).

Barcelona, Maig de 2015